

Anne ve babalar, çocukları için en doğru olanı yapmak ve çocuklarının gelişimine katkıda bulunmak isterler. Ancak her anne ve babanın doğruları birbirinden farklı olduğundan, çocuklara karşı tutum ve davranışları da farklı farklıdır. Çocuğunun kişiliğinin temel taşlarının oluştuğu okul öncesi dönemde, ailenin çocuğa karşı olan tutum ve davranışları çok büyük önem taşımaktadır. Anne-babanın tutumu gelişmekte olan çocuğa model olur ve çocuk gördüğü bu davranışları özümseyerek kişiliğini oluşturmaya başlar. Bu sebeple ebeveynlerin çocuklarından bekledikleri davranış modeline uygun davranmaları gerekmektedir. Çocukluk yıllarında engellenmiş bireyler, anne-baba olduklarında kendi ebeveynlerinden gördükleri yöntemlerle çocuklarını eğitmeye çalışabilirler. Ya da bunun tersi olarak ebeveynlerin aşırı baskı altında yetişmiş olması kendi çocuklarına karşı gevşek ve yumuşak bir tutuma sebep olabilir. Her iki tutumda çocuğun olumsuz bazı davranışlara sahip olmasına yol açabilir. Anne babaların çocuklarına karşı olumlu tutum sergileyebilmeleri, kendileriyle barışık, dengeli, huzurlu aynı zamanda da birbirlerine karşıda sevgili ve saygılı davranmalarına bağlıdır.

BASKICI VE OTORİTER TUTUM

Bu tutumda anne-baba, çocuğa katı bir disiplin uygular. Çocuk her kurala uymak zorundadır. Çocuktan kendilerine itaat etmelerini beklerler. Aile içinde korku hakimdir ve çocuk korku ile büyür. Ebeveynlerinin baskısı altında olan çocuk sessiz, uslu, dikkatli olmasına karşın çekingen, silik, başkalarının etkisinde kolayca kalabilen, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilmektedir. Bu tutum çocuğun kendine olan özgüvenini ortadan kaldıran bir tutumdur. Çünkü çocuğun kişiliği hiçe sayılmakta ve istekleri önemsenmemektedir. Yine bu çocuklar asi ve isyankâr davranışlarda da bulunabilirler. Çocuk evde anne-babasından gördüğü olumsuz tutumları okulda arkadaşlarına uygulamaya çalışabilir. Ayrıca devamlı eleştirilen bu çocuklarda, saldırgan davranışlar da ortaya çıkabilir.

GEVŞEK TUTUM (ÇOCUK MERKEZLİ AİLE)

Bu tutumda çocuk ailede üstünlük sahibi olan tek kişidir. Çocuk aileyi yönetir, her istediği yapılır. Bu anne-baba tutumunda aşırı hoşgörü ve düşkünlük vardır. Ayrıca çocuğun aşırı hareket ve davranış serbestliği vardır. Kendine veya başkalarına zarar verecek davranışlar bile denetim altında tutulmamaktadır. Böyle bir durumda çocuk neyi yapıp neyi yapmaması gerektiğini bilmemektedir. Çünkü aile tarafından bu sınırlar çizilmemiştir. Çocuğa abartılmış bir sevgi gösteriliyor olması çocuğun doyumsuz bir birey olmasına yol açar. Kuralsızlığa alışan çocuklar, okulda kurallarla karşılaşınca okula ve arkadaş çevresine uyum sağlamakta zorlanabilirler. Bencil, sorumsuz, kırılgan, her dediğinin anında olmasını isteyen ve sabırsız olabilirler. Sosyal ortama girdiğinde ve her dediğinin olmadığını gördüğünde hayal kırıklığına uğrar. Kendi içine çekilebilir ya da saldırgan olabilirler.

AŞIRI KORUYUCU TUTUM

Aşırı koruyucu anne-baba tutumunda çocuğa gereğinden fazla kontrol ve özen gösterilmektedir. Aşırı koruyucu tutumu daha çok anne çocuk ilişkisinde ortaya çıkmaktadır. Anne çocuğu sürekli korumakta ve ihtiyaçlarını sürekli olarak gidermektedir. Çocuğun kendi başına yapabileceği şeyler bile anne tarafından karşılanır. Bu tarz tutumu benimseyen anne-baba sürekli çocuğa müdahale eder. Aşırı koruyucu ve verici davranışlar söz konusudur. Çocuğa bir bebek gibi davranılır. Çocuk anne-baba tarafından 'sen yapamazsın, daha küçüksün' gibi engellemelerle karşılaşır. Çocuğun kendini tanımasını ve yapabileceklerini fark etmesini engelleyen bir tutumdur. Böyle bir tutumda çocuğun kendi kendine bir şeyler yapabilmesine olanak tanınmamaktadır. Bunun sonucu olarak çocuk güvensiz ve başkalarına aşırı bağımlı bir kişi olabilir. Dış denetim çok fazladır. Çocuk kendi başına karar vermede güçlükler yaşar. Atılım ve başarıya gücünden yoksundur. Aileden uzak olma çok zor bir durumdur. Çocuk ailesine olan bağımlılığını dış çevreye de genelleyebilir. Onu koruyup kollayacak birini bulunca bırakmaz ve ona bağımlı hale gelir. Yaşamı boyunca bu bağımlılık devam edebilir.

DENGESİZ VE KARARSIZ TUTUM

Ana-babanın dengesiz ve kararsız olması, çocuğu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu dengesizlik ana baba arasındaki görüş ayrılıklarından kaynaklanabileceği gibi, anne yada babanın gösterdikleri değişken davranış biçimlerinden de kaynaklanabilmektedir. Çocuk yaptığı bir davranışın kimi zaman hoş görülürken, başka bir zaman aynı davranış yüzünden ceza alıyor olmasını anlayamaz. Böylece çocuk hangi davranışının yanlış, hangi davranışın doğru olduğunu fark edemez. Anne-baba tutumları arasında en olumsuz tutumdur. Bu tutumda anne baba yukarıda sayılan tutumları zaman zaman uygular. Belli bir tavır ve tutarlılık yoktur. Tutarsız anne-baba tutumuyla yetişen çocuklar nerede ne yapacağını bilemez. Hangi tepki ile karşılaşacağını bilemediği için kaygılıdır. Bu durum kendini güvende hissetmesini engeller. Kendi görüş ve düşüncelerini aktaramaz. Zamanla çevrelerindeki insanlara güvenmeyen, her şeyden şüphelenen, kararsız bir kişilik yapısı geliştirebilir.

İLGİSİZ VE KAYITSIZ TUTUM

İlgisiz ve kayıtsız tutumda çocuğa düşen sevgi ve ilgi payı azdır. Bu tutumla büyüyen çocukların pasif ve donuk oldukları görülür. Disiplinsizlik söz konusudur, ancak disiplinsizliğin nedeni sorumsuzluk ve ilgisizliktir. Bu tutumda ana baba çocuğa model olamaz. Böyle bir ortamda yaşayan çocuk anne babasının dikkatini çekmek için alışılmadık davranışlar sergiler. Aile çocuğa model olmadığı için kendine başka modeller seçer. Bu tür bir tutuma sahip olan anne babanın yanında yaşayan çocuk, zararlı alışkanlıklar edinmeye meyillidir. Yapılan araştırmalara göre, ilgisiz ve kayıtsız anne baba tutumu, çocuğun saldırganlık eğilimini yükseltmektedir.

MÜKEMMELİYETÇİ ANNE-BABA TUTUMU

Mükemmeliyetçi tutumda anne baba her şeyin en iyisini çocuğundan bekler. Kendi gerçekleştiremediği yaşantıları çocuğunun gerçekleştirmesini ister ve çocuk olduğu gibi kabul edilmez. Aile, bedensel ve zihinsel yönden beklentileri karşılama için çocuğu kapasitesinin çok üstünde eğitime tabi tutar. Çocuğa bütün çocukça davranışlar yasaklanır. Arkadaş seçimi de aileye aittir. Mükemmeliyetçi anne-baba tutumuyla yetişen çocukların fikirleri genelde çok katıdır. Bir şey veya kimse ya çok olumlu ya da çok olumsuzdur. Her işte en iyi ve en üstün olmak ister. Fakat istediği seviyeyi yakalamayınca, hayal kırıklığına uğrar ve çalışmayı tamamıyla bırakabilirler. Aşğılık duygusu gelişebilir.

DEMOKRATİK TUTUM

Demokratik tutum çoğu zaman ailelerce yanlış anlaşılmakta ve demokratik tutumla gevşek tutum karıştırılmaktadır. Demokratik tutumda, çocuk tüm yönleriyle kabul edilir. Aile her şeyden önce çok iyi bir rehberdir. Çocuğa yol gösterilir ama alacağı kararlar konusunda serbest bırakılır. Alternatif sunulur. Seçim çocuğa aittir. Çocuk seçiminin sorumluluğunu alır. Böyle bir ailede evde-toplumda kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir. Çocuk neyi nerede yapacağını veya yapmayacağını bilir. Ev ve toplum kuralları çocuğa anlatılır. Kuralların mantıklı açıklaması yapılır. Aileyi ilgilendiren kararlar beraber alınır. Her konuda çocuğun düşünce ve fikirleri dinlenir. Her şeyden önce de anne-baba iyi bir modeldir. Çocuklarında görmek istemedikleri davranışları kendileri de yapmazlar. Çocuk sınırlar içinde özgürdür. Ebeveyn tutumları içinde en ideal olanıdır. Anne-babanın çocuğu kabulü, sevgi ve sevecenlikle ele alması, çocukla ilgilenmesi şeklinde davranışa yansımaktadır. Kabul eden anne-baba çocuğun ilgilerini göz önünde tutarak onun yeteneklerini geliştirecek ortamı çocuk için hazırlar. Ana-babanın tutarlı ve kararlı tutumu da çocuk da güven duygusunun gelişmesine yardımcı olur. Kabul gören çocuk genellikle sosyalleşmiş, işbirliğine hazır, arkadaş canlısı, duygusal ve sosyal açıdan dengeli ve mutlu bir bireydir. Demokratik ve güven verici bir ortamda yetişen çocuk, kendisine ve çevresine saygılı, sorumluluk sahibi, sınırlarını bilen, aktif, katılımcı, hoşgörülü ve mutludur.

Uğur Koleji Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Servisi